

Грисенко С. О.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Бондар О. С.,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Надання змісту будь-якому науковому явищу здійснюється шляхом вже сформованих підходів та понять. Сфера зобов'язального права також не є винятковою, оскільки зобов'язальне право саме як комплекс правових норм, котрі мають за завдання регулювання обороту матеріальних благ та цивільних прав у суспільстві зазнали менше істотних змін у процесі кодифікації ніж інші норми. Бодай такі висновки можна зробити дивлячись на загальні положення про зобов'язання.

Щодо поняття цивільного зобов'язання, у науці цивільного права є два розуміння. Перше охоплює в собі всі правові обов'язки між сторонами, які виникають на підставі двостороннього договору. Наступне розуміння полягає в поділі цих зв'язків на два зобов'язання, кожне з них має тільки одного кредитора та тільки одного боржника [1]. Згідно з ч. 1 ст. 509 Цивільного Кодексу України зобов'язанням називають правовідношення, в якому одна сторона, тобто боржник зобов'язаний вчиняти на користь другої сторони-кредитора певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або навпаки, утриматися від певної дії, а кредитор володіє правом вимагати від боржника виконання його обов'язків [2].

На думку Пленюк М. законодавче визначення змісту «зобов'язання» сьогодні не викликає якихось особливих запитань, але під впливом інтернаціоналізації та європейської інтеграції має потребу певного удосконалення. Оскільки критерії, за якими відбувається саме відмежування зобов'язання від інших схожих категорій цивільних правовідносин (реституційних, корпоративних тощо) породжують низку дискусій. Отже, реституційні зобов'язання являють собою обов'язок передати майно, тому що на сторону, яка отримала майно на виконання договору, котрий з часом був визнаний не дійсним у судовому порядку, законодавством покладено обов'язок передати майно контрагенту, котрий у випадку неотримання виконання за відповідною угодою, наділений правом вимагати від другої сторони передачі відповідного майна (ч. 3 ст. 503 ЦК України). Що стосується корпоративних зобов'язань, то важливо вказати те, що господарське товариство теж є зобов'язаним

час від часу здійснювати дії по оплаті грошей (дивідентів) іншій особі (акціонерам, учасникам), згідно з законодавством ці ж інші особи наділені право вимагати від товариства виконання певних обов'язків. Виходячи з цього можна сказати, що критерії розмежування зобов'язальних правовідносин є нечіткими та потребують певного удосконалення. Шляхом доповнення ст. 509 ЦК України положенням про можливість застосування загальних положень про зобов'язання і до інших цивільних правовідносин можливо усунути такий недолік, за умови якщо інше не впливає із суті цих правовідносин [3].

До того ж Цивільному кодексі України не розмежовані договірні та позадоговірні (кондикційні, деліктні) зобов'язання, не визначено особливості їх правового регулювання. Необхідним таке розмежування є тому що, співвідношення загальних положень про зобов'язання з правилами, які стосуються окремих видів позадоговірних зобов'язань, зобов'язання внаслідок заподіяння шкоди та зобов'язання, котрі виникають шляхом безпідставного набуття майна дисгармоніюють між собою.

Зобов'язання входять в групу майнових відносин. Але, в деяких моментах вони мають нееквівалентний характер. Це відбувається лише тоді, коли зобов'язання, яке має напрям на задоволення немайнового інтересу уповноваженої особи при наданні туристичної чи освітньої послуги.

Різниця між зобов'язанням та речовими правовідносинами спостерігається в наступному. Саме речові правовідносини за своєю юридичною природою вважаються абсолютними, тому що, чітко визначеною є лише уповноважена особа, а всі інші особи повинні не порушувати права уповноваженої, а також не можуть першкіджати їй в здійсненні своїх прав. Зобов'язання за своєю юридичною природою залічують до відносних, так як зобов'язальні відносини опосередковують перехід благ від одних осіб до інших та їх суб'єкти чітко визначені. До того ж предмет речових відносин містить в собі конкретно визначені речі, а до предмету зобов'язання відносять поведінку зобов'язальних осіб [4].

Не заважаючи на відмінності зобов'язання досить тісно пов'язане з речовими правовідносинами. Оскільки володіння майном на відповідному юридичному титулі відбувається на праві власності, то з одного боку – складає необхідні передумови товарообігу, а з іншого боку – є його звичайним результатом, який закріплює відповідний майновий об'єкт за новим власником. Іншими словами абсолютні правовідносини закріплюють передумову та результат товарообігу, тобто відносних зобов'язальних правовідносин, з чого ми можемо дійти висновку про їх взаємність, а деколи навіть про те що зобов'язальні права походять від речових [5].

Підсумовуючи все вищезазначене можна дійти до висновку, що зобов'язання є категорією, яка має загальноправовий характер та охоплює в собі такі правовідносини, в яких зобов'язана особа на вимогу управненої сторони має здійснити певну дію або ж утриматися від неї. Грунтуючись на

дослідженнях науковців щодо питання поняття зобов'язання у цивільному праві, можна зрозуміти, що законодавче визначення терміну зобов'язання потребує уточнення та вдосконалення. Саме по цій причині ця тема – дослідження правової природи зобов'язання є досить актуальною на сьогодні та вимагає подальшого розгляду.

Список використаних джерел:

1. Карабань Я. А. Поняття зобов'язання за цивільним правом України. *Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Серія: Правознавство*. 2013. Т. 18, № 1. С. 22-29.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. С. 356.
3. Пленюк М. Д. Про деякі напрямки удосконалення загальних положень про зобов'язання у Цивільному кодексі України. *Науково-інформаційний вісник*. 2016. Т. 1, № 13. С. 169-175.
4. Голубєва Н. Ю. Співвідношення зобов'язальних та речових правовідносин. *Часопис цивілістики*. 2015. № 19. С. 13-17.
5. Слома В. М. Поняття зобов'язання у цивільному праві. *Юридичний вісник*. 2016. Т. 1, № 38. С. 123-128.

Гуменюк О. В.,
здобувач вищої освіти
Хмельницького національного
університету

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

На сучасному етапі розвитку державності ми спостерігаємо бурхливий розвиток інтелектуальної діяльності. Норми Конституції України закріплюють право кожної особи на свободу творчості. Автор має право творити в будь-якій сфері людської діяльності та має виключне право використовувати результати своєї творчості. Будь-який інший суб'єкт при використанні творів повинен отримувати дозвіл автора або особи, якій належить майнове авторське право.

Однак в Україні такий порядок використання творів не завжди дотримується, що спричиняє й інші порушення законодавства. Належний захист авторського права є досить важливим для кожної держави і, зокрема, для України, особливо враховуючи її євроінтеграційні прагнення. Належне забезпечення, передбачення актуальних правових норм відповідно до сучасних умов життя і захист авторського права, дозволить Україні успішно співпрацювати з розвинутими країнами світу. Але як би не розвивалося законодавство, проблеми захисту авторського права існують. Авторське право в Україні регулюється Цивільним кодексом та Законом України «Про авторське право та суміжні права». У відносинах беруть участь,